

Vadhatásmonitoring-eljárások

A FEHOVA kiállítás keretében 2020. február 13-án megrendezett vadgazdálkodási konferencián két figyelemre méltó előadás keretében kaphattunk tájékoztatást az erdei vadkárak megelőzése terén reménykeltő vadhatásmonitoring-eljárásokról. A bemutatott eljárások hazánkban még úttörő kezdeményezésnek tekinthetők. Azok megismertetése, további finomítása, és esetleg alkalmazása érdekében indokoltnak tartjuk az előadásokról szélesebb körben is tájékoztatást adni.

Az erdei nagyvadállomány faállományra, illetve erdőgazdálkodásra gyakorolt hatásainak monitorozási lehetőségeit a konferencián egy erdészeti kutató és egy vadbiológus járta körül. A két előadó sok tekintetben eltérő nézőpontból vizsgálta a témát, de a lényegre tekintve hasonló módszereket mutatott be.

Mindkét előadás keretében több fontos felvetés elhangzott, amelyet az erdőgazdálkodás, illetve a vadgazdálkodás során hasznos figyelembe venni. Az előadások tartalmát az alábbiakban röviden összefoglaljuk.

Dr. Kovács Gyula tudományos főmunkatárs (NAIK Erdészeti Tudományos Intézet): *Nagyvad erdőre gyakorolt ökológiai hatásának monitoring rendszerű vizsgálati módszertanának lehetőségei*

Az erdei nagyvad-populációk természetes részét képezik az erdei ökoszisztémának, így annak elemeivel szoros kölcsönhatásban állnak. A vadállomány szempontjából meghatározóak az élőhely minőségi és mennyiségi paraméterei (vadeltartó képesség).

A vadállomány erdőre gyakorolt hatásai pedig elsősorban akkor kerülnek a figyelmünk középpontjába, ha a nagyvadállomány létszáma, illetve az általa okozott vadhatás olyan mértékű, amely már veszélyezteti az erdő kedvező ökológiai állapotát, illetve a gazdálkodás anyagi értelemben vett eredményeit, azaz a vadhatás már vadkárként értelmezendő.

Nem is feltétlenül az a fő kérdés, hogy abszolút értelemben véve mekkora a vadlétszám, hanem annak a hatása lényeges. Ha veszélyezteti a gazdálkodást, akkor soknak mondható a kis egyedszám is, ha nem keletkezik számottevő kár, akkor a relatív nagy egyedszám is elviselhető.

Az erdőgazdálkodás szempontjából a legnagyobb jelentőségű vadkárfomák az erdő természetes felújulását biztosító magtermés felevése, az erdősítésekben keletkező rágáskár, valamint a középkorú faállományok egyedeinek egészségi és műszaki károsodását eredményező kéreghántáskár.

A vadkárak megelőzése erdőművelési módszerekkel csak a vadlétszám egy határáig lehetséges. Már csak azért is, mert a szóba jövő természetközeli, illetve természetkímélő erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásának is az elsődleges feltétele az elviselhető mértékű vadhatás.

A vadhatások kérdésköre a természetvédelmi törekvések erősödésével

egyre inkább túlnyúlik az erdőgazdálkodó és vadgazdálkodó kapcsolatán, hiszen a természetközeli erdőgazdálkodási módszerek alkalmazása mára gyakorlatilag közérdekű elvárássá vált az erdőgazdálkodókkal szemben. Az erdők kedvező ökológiai és egészségi állapota, valamint eredményes felújíthatósága, illetve átalakíthatósága mellett a klímaváltozás kapcsán még inkább előtérbe kerül majd.

A vadállomány és környezete kölcsönhatásának az értékelése a vadállomány-gazdálkodás jelenlegi tervezése során a vadeltartó-képesség, valamint a vadlétszám becslésével és összevetésével történik. A gyakorlat ugyanakkor bebizonyította, hogy mindkét paraméter nagyon nehezen becsülhető, és komoly vitákat eredményez az érintettek között.

Több európai erdészeti kutatóhely arra az eredményre jutott, hogy a vadállomány kritikus létszámának a meghatározásában sokat segíthet a vadhatás mértékének közvetlen monitorozása.

Az ajánlott eljárás lényege, hogy a megalapozott erdőművelési célt (pl. erdőfelújítási mód, tervezett fafajösszetétel), illetve az annak megvalósítása érdekében tett erdőgazdálkodói tevékenységeket is vizsgálva, meghatározzuk a vad hatását, valamint azt, hogy a tapasztalt vadhatás milyen mértékben akadályozza a kitűzött erdőművelési cél megvalósulását. Ha akadályozza, akkor a vadállomány apasztásának van helye, ha nem, akkor a vadállomány nagysága elfogadható.

A mesterséges felújítások esetében a vadhatás, illetve a vadkár meghatározásának és értékelésének módszertana viszonylag jól definiált. Természetes erdőfelújításoknál viszont az értékelés nehezebb, erre kétféle metodikai javaslat hangzott el:

- a kerítéses (vadkizárásos) vizsgálat a természetes felújulási potenciál meghatározására, melynek során egy bekerített, illetve egy mellette lévő szabadon hagyott kontrollparcella újulatának összehasonlítása történik (pl. VÉV monitoring);
- a mintakörös felmérés pedig az elvárt újulat számát hasonlítja a tényleges ép és rágott egyedekhez képest magassági osztályonként.

A vadhatások monitorozásának egyedi vizsgálatokban valamint térségi, illetve országos tervezési és ellenőrzési eljárásokban is lehet helye.

Ilyen vizsgálat 2002 és 2008 között országos léptékben hazánkban is folyt, az Erdővédelmi Mérő- és Megfigyelő Rendszer (EMMRE) keretében, vadállomány okozta élőhelyváltozás monitoring (VÉV monitoring) néven, de források és kapacitások hiányában abbamaradt.

Ezenkívül a vadkárigények érvényesítése céljából végzett vadkárfelmérés tekinthető még hasonló eljárásnak, de ezek csak egyedi vizsgálatok. A vadállomány tervezési és szabályozási folyamataiban ilyen eljárások alkalmazására eddig nem került sor. Az Agrárminisztérium és a NAIK ERTI a tavalyi módszertani kidolgozás után, 2020-ban indítja el a terepi erdei vadhatásvizsgálatait.

Dr. Katona Krisztián egyetemi docens, SZIE Természeti Erőforrások Megőrzése Intézet Vadbiológia Tanszék – Vadhatás-monitoring: jelzőrendszer a nagyvadállományok szabályozásához

A következő előadó ugyanezt a kérdéskört ökológiai értelemben szélesebb nézőpontból járta körbe. A nagyvadfajoknak az erdő faállományára, illetve az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatásait nem elsősorban egyszerű károsításként vizsgálta, hanem a vadhatás pozitív hatásairól is említést tett, illetve felhívta a figyelmet arra, hogy a negatív vadhatások felerősödése az erdő-, illetve mezőgazdálkodás intenzív módszereire is visszavezethető.

Az első fák mintegy 370 millió éve, az első patások pedig 55 millió éve jelentek meg a Földön, a közöttük fennálló kölcsönhatások, illetve azok egyensúlyi állapota így hosszú ideje formálódtak.

Az elmúlt évszázadokban ugyanakkor az ember gazdasági tevékenységei jelentős hatással voltak a környezeti viszonyokra, illetve folyamatokra. A természetes élőhelyek megváltozása miatt jelentősen beszűkültek a patások életfeltételei, miközben az így elérhető területeken a nagyvadállomány létszáma ugrásszerűen megnövekedett.

Mindemellett pedig a mező- és erdőgazdálkodás gazdasági értelemben vett eredményessége olyan mértékben

előtérbe került, hogy a gazdálkodók toleranciaszintje a vadkár tekintetében minimálisra csökkent.

Az élőhely és vadhatás kapcsolatrendszerben nem a vadállomány létszáma, hanem az élőhely állapota az elsődleges. Egy természetes, vagy ahhoz közeli erdőben – többkorú, elegyes, változatos szerkezetű erdő – ugyanaz a vadállomány kevesebb kárt okoz, mint egy intenzíven kezelt erdőben.

Az előbbiben ugyanis a vadállomány károsító hatása ellen védelmet

nyújt a takarást biztosító cserjeszint és holtfa jelenléte, a változatos fafajösszetétel kedvezőbb táplálékot kínál a vadállomány számára, az erdőborítás minimális bolygatása, a természetes lékdinamika működése pedig biztosítja megfelelő számú egészséges, jó kondíciójú csemete növekedését, illetve a keletkezett hiány gyors pótlását.

A negatív környezeti változásokhoz hasonlóan a helyzet megoldásának is kétirányúnak kell lennie. Nyilvánvaló, hogy a vadállomány összességében jelentős mértékű szabályozásra szorul. Ennek eredményessége a kedvezőtlen vadhatások csökkentésében azonban hosszú távon csak akkor tud majd kifejeződni, ha az erdők állapotát, illetve folyamatait is jobban közelítjük a természeteshez, elősegítve ezzel, hogy a növényevést és más természetes vadhatásokat újra jobban viseljék.

Az ajánlott vadhatásmonitoring-eljárás lényege tehát egyik oldalról az erdei célállapot konkrét mérőszámokkal történő meghatározása, másfelől a célállapotot még nem akadályozó vadhatások mértékének, gyakoriságának és mintázatának behatárolása. Ehhez a módszertant a SZIE Intézete kidolgozta, folyamatosan használja.

Referálta: **Szalai Károly** erdészeti vezető szakértő, NAK

Fotók: **Dr. Koltay András**/NAIK ERTI

Településfásítási programot indított az Agrárminisztérium

Településfásítási programot hirdet 500 millió forintos keretösszeggel az Agrárminisztérium a 10 ezer fő alatti lakosságú településeknek, amelyek együttesen 12 ezer sorfát igényelhetnek térítésmentesen – jelentette be Nagy István agrárminiszter Kecskeméten, a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. Juniperus Parkerdészetében.

A miniszter hangsúlyozta, hogy erős társadalmi igény van a zöldterületek bővítésének támogatására, amelyben a kormány és a szaktárca is partner, és megjegyezte, hogy a fásítással, de akár már egyetlen fa elültetésével is hozzájárulhatnak a települések az egészségesebb, élhetőbb környezet megteremtéséhez és a klímaváltozás hatásainak enyhítéséhez.

A fával borított területek növelése mellett pedig az is fontos, hogy a fák

elültetése és gondozása erősítse a helyi közösségeket – jegyezte meg Nagy István.

A programba, amelynek célja elsősorban a közterületek, valamint az óvoda- és iskolaudvarok, oktatási és önkormányzati intézmények területének fásítása, június 15-től július 31-ig jelentkezhetnek az önkormányzatok, a településen működő állami, önkormányzati és egyházi intézmények, valamint a civil szervezetek.

A részletek az orszagfasitas.hu oldalon találhatóak, a 12 ezer fát, valamint azok szállítását a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. biztosítja a beérkezés sorrendjében, a készlet erejéig. A fák kiszállítását ősszel és tavasszal végzik, az ültetéseket a helyi közösségek szervezik és bonyolítják le. Településenként minimum 10, maximum 30 fa igényelhető, „így legalább 400, legfeljebb 1200 település zöldítéséhez járunk hozzá a programmal” – közölte Nagy István.

Sulyok Ferenc, a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. vezérigazgatója elmondta: az igénylők 19 fajtából választhatnak, a helyben jellemző termőhelyi adottságoknak megfelelően. Hozzátette: a fák elültetésében erdész szakemberek is segítenek, és minden fához jár támasztó karó, takarómulcs és védőrács is, illetve a program állja a településre szállítás költségét is.

A Településfásítási Program a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Cselekvési Terve alapján a VP-20.2-16 „A magyar nemzeti hálózat működését szolgáló technikai segítségnyújtás” projekt keretében valósul meg.

A 12 ezer fát, valamint azok szállítását a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. biztosítja. Az Agrárminisztérium által kezdeményezett program megvalósulását a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága támogatja, a projektirodát az *Országos Erdészeti Egyesület* működteti.

Forrás: **MTI**